40ՐԴ ՏԱՐԻ — 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1909 ՀՈՐԵՔՓՇԱԹԻ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1910 — ԹԻՒ 1561

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊՈՒԼԻՍ, ՊԱ.ՊԸ — ԱԼՊ ՃԱՏՏԷՄԻ
Էպուսսուսուլա (Սեփէթճի) փողոց Թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐԿԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 թիւ	75 դրչ.	Մէկ թիւ
» »	150 »	40 »	»
Գաւառներու	300 »	100 »	»
»	150 »	50 »	»
Օտար երկիր երկօրեայ	300 »	25 ֆրանք	
» » տասնօրեայ	300 »	30 »	
Ռուսիա	300 »	40 րուպլի	

(Միւս պայմանները տեսնել հրդ երեսը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն առ չի դարձուիր։

درجناب باب عالی جاده‌سنده ابوالسعود سوقاغی نومرو ۳۸
غزته‌سی اداره‌سنه «هیرینك»

10 ՓԱՐԱ

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ԵՒ ԱԶԳ. ՕՍՄ. ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աւելի դիւրը, Դաարպիւլիւնիւն ունեցած ծովային զարհուրելի պատահարը կը դարձնէ հանրութեան ուշադրութիւնը ներկայ Մախմուտէի սպասարկութեան եւ զանակին վրայ, և զգայնել կուտայ ան անգամ մը եւս թէ ո՛րքան տիպարական հարկ մըն է օր մը առաջ գործելու սկսած տեսնել նոր Ազգ. Օսմ. Շոգենաւային Ընկերութիւնը, որ տեղը պիտի գայ անցնի նոր տնօրէնութեամբ մը, բծախնդիր, կանոնապահ, ձեռնհաս, վարժ անգլիացի նաւային պաշտօնեաներու սպայակոյտով մը։

Թանին այս արկածը ողբալէ եռքը՝ արեւելեան տափակ ճակատագրական համակերպութեամբ մը կը հառաչէ «պարէ, Աղլահ ամրասըն»։ Ո՛չ, Թանին փոխանակ Աստուծոյ ապաւինելու որպէս զի Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ խեղդուելու վտանգէն ղերծ մնանք, ինքը Թ՛զ Օսմանեան ժողովուրդին վրայ ցաւերը և մեր գլուխն չհանէր Հաւաճեան մը, որ ըրած սիսալներովը, ասելի կ՛արգիլէր նոր ու կարող շոգենաւային ընկերութեան մը կազմութիւնը քան թէ կը դիւրացնէր զայն, ինչպէս իր պարտքն է,— այն շոգենաւային ընկերութեան, որ մեզ պէտք պիտի չթողու ամէն բան պէտ Աստուծոյ դիմելու և խղդուելու դէմ անոր նախախնամական օգնութիւնը հայցելուս, որ պէտք չկայ ըսել, գալիք ալ չունի, հակառակ Թանինի յոյսերուն։

* * *

Կը յիշուի թէ ինչ հանդամանքներու մէջ այդ մեծ մարդը կուտեցաւ Հանրային գործոյ նախապատրաստութեան։ Ցոյսեր կ՛արթնցնէր ամէն կողմ իր թմրկահարեալ գործունէութեամբն, որ դեռ անծանօթ էր աշխարհիս և որուն չուտով տիրելուը պիտի ծանօթացնար, իր բազմակողմանի իմացականութիւններովը, որոնցմէ զուրկ մըն էր Թուրքիա և որոնց նախապայմանը պիտի ստանար մեծ մարդիկներէ զուրկ մեր այս խեղճ— ու կրակ երկիրը։ Եւ, Բաարմահեան, իր միամտութեանը մէջ, ձեռնարկները չվիճելով, կը յայտարարէր ամերիկեան թերթի մը հայ թղթակցին.—Հիմա որ Նորատունկեանը տապալեցաւ և Հալաճեան եկաւ, չաբաթ մը չանցած պիտի տեսնէք որ Կլասկոյի Փաքը-Սափան երկաթուղիներուն գործը վերջացած է—։ Աւա՜ղ, հազար անգամ աւա՜ղ, Հալաճեան չարդարացուց իր վրայ դրուած այս կարգի յոյսերէն ոչ մէկը, որոնք միայն հռչակաւոր նաւահանգիստին հեղինակիններէը չէին, այլ շատ մը ուրիշներուն ալ։

Ինչը Հալաճեան գործ մը չէրբաւ, բայց դէթ ուրիշներուն գործն ալ չարգիր, որով մեր ընտրանաւորութեան ղեկավարին վրայ իրաւունք տալայն պիտի բլլար։

Այսր տեղացիը տանք, քանի որ Հալաճեան, իբրև նախարար, մեր ազգանքն է, այսինքն, երկրին կը պատկանի, և իր վրայ հսկողութեան և քննադատութեան իրաւունքն ունինք։

* * *

Իրմէ առաջ, Նորատունկեանի և Բալիի վաչային յաջորդական աշխատութեան իբրև արդիւնք՝ յառաջ կուգայ այն ինչ որ կը կոչենք Ազգ. Օսմ. Շոգենաւային Ընկերութեան մենաշնորհ կամ արտօնութիւն։ Վերջինը հրատարակութեան պէս, առեւտրական աշխարհը կ՛ըսկսի չահադիտել (սպեքիւլէ) հրապարակ հանուելիք բաժնետոմսերուն վրայ։ Վաճառականն որ չբաւսած ցորենին վրայ կը չահադիտէ և գիւղացին որ չբաւսած ցորենին վրայ դրամ կ՛առնէ, ոչ միայն յաչս օրէնքին պատուաւոր անձեր են, այլ անտեսագիտապէս օգտակար քաղաքացիներ, ոլովհետև սպեքիւլասիօնը անտեսագիտական լծակ մըն է առեւտուրին զարգացման և բարգաւաճման, բաներ՝ որոնք ամենակենսական են երկրի մը դործունէութեան կեանքին։ Ուր սպեքիւլասիօն չկայ, գործերը կը մնան հն լճացեալ և կը սկսին ճահիճ մը պէս գէշ հոտիլ։ Ազգ. Օսմ. Շոգենաւային Ընկերութեան բաժնետոմսերուն վրայ սպեքիւլասիօնը վտանգ մըն ալ չէր ապառնար, քանի որ գնողներուն առած հաւատքն այսքանը կը պահուէր իբր աւանդ Ռուսական պանքային մէջ, ուրկից ի հարկին եա առնելու ամէն ապահովութիւն ունէին։ Ժողովուրդը, իր առեւտրական բնազդէն մղեալ կը փութայ դնել բաժնետոմսներ, իր չնորհած վարկովը կ՛ուզէ դիւրացնել և արագել Ազգ. Օսմ. Շոգ. Ընկերութեան վերջին. կազմութիւնը։ Ձիշդ այդ պահուն է որ երկրին մէջ գործ ստեղծելու պայծառին կոչուած այդ նախարարը կը հաստատի արտօնատէրներու փոխանորդին նամակ մը ուղղել որ իր պարտաւորութեամբն ու հրապարակ հանուած ըլլալու եղանակովը կը կազմէ նախարարին մտքի խանգարման մէկ բլուրաւանի ապացոյցը։ Նախարարը կը տեսնէր իր փաստաբանի տկար խելքովը ապօրինութիւն մը հոն, ուր ամենուն այդպիսի բան չկար, կը հրամայէր դադրեցնել սպեքիւլասիօնը, և, զուարճանին ըմբռնելնեցէք դուք ամէնքդ, այդ նամակէն յետոյ, Հանր. Գործ. նախարարութիւնը կ՛ապահովէր վերահսկ դնելու նոյն այն ստորագրութեան գործողութիւններդ, զորս այդ նամակովը կը քննադատէր և կը դատապարտէր։

Ինչո՞ւ համար էր այդ սպեքիւլասիօնի նախարարական և պաշտօնական դատապարտութիւնը, և ինչո՞ւ համար էր անոր վերականգնման համար նամակէն վերջը արուած արտօնութիւնը։ Ինչ հակասութիւն։ Աւելիա նե օյտում պուտաշաղ նախարարի մը անխորհուրդ ընթացքը կ՛ապացուցանէ, ոչ ուրիշ բան։ Սակայն այսպիսի պուտալայական ընթացք մը երկրին ու պետութեան համար սա վնասը կ՛արտադրէ որ կը պղտորէ հասարակութեան միտքը, վարկը կը սպաննէ, առեւտրական կեանքը կը խափանէ, գործերը կը դադրեցնէ։

Բայց ամէնէն ապշեցուցիչն ա՛չ թէ անգլիացի արտօնատէրներու փոխանորդին այդպիսի դիր մը դրած ըլլալն է, այլ զայն հրատարակած ըլլալն է։ Աչխարհիս էն ռամիկը՝ երբ նամակ մը կը դրէ մէկու մը, անոր հրաման մը տալով կամ պայման մը դնելով, կամ յանձնարարութիւն մը ընելով, կը սպասէ դէթ պատշաճ ժամանակ մը որ ատոր պատասխանը ստանայ, օրվերջի կարենայ դիտալ թէ ի՛նչն գոհացում պիտի տրուի թէ ոչ։ Հալաճեան իբր նախարար ինքզինքը չհատակեցներ ուղղութեան այս ամենապարզ հնախնական կանոնին։ Անկէ վեր է մեծ մարդը։ Ան, չաբաթ իրիկուն մը, մեկ կողմէն սպասարկի մը այդ հաշակառը նամակը կը յանձնէ պահանջելին տարուելու համար, միւս կողմէն և միևնոյն րոպէին նաևակին օրինակները լրագրապետներուն կը հաղորդէ, այնպէս որ կիրակի առաւօ, նամակը պատկանելին ձեռքը չհասած լրագիրներու մէջ երեւցած էր արդէն։ Ասիկա ա՛չ եւրոպական, ա՛չ ալ ասիական (բոսֆէտ) եղանակ մըն է, այլ զուտ Հայաձեւանական, նէ օրաւուտ պուտալասրի ընթացք։ Նախարար մը, որ սրան խորհելն պիտի ցանկար Ազգ. Ընկերութեան կազմութիւնն արգելել, չպիտի կրնար ակէ աւելի խանդակաթ և թշնամական կերպով վարուիլ իբր նախարար։ Հալաճեան հանրային վարկի իմաստը և զգայուքը մտքին մէջ ընաւ չունի։

Կը փորձուինք հարցնել թէ արդեօք երբէ նորէն Հալաճեան պաշտօնի կանչուի, հնար պիտի բլլա՞յ ունենալ ընկերութեան մը այս երկրին մէջ հիմնուելու։ Հա՞րկ է սիրէ որ Ազգ. Օսմանեան Ընկերութեան բոլոր բաժնետոմսերը, կամ պետութեան կամ օտարներուն ձեռքն անցնին և տեղացին անոր մէջ իրեն բաժինը չունենայ, խաբուելով Հալաճեանի մը քմահաճական չարժուձեւերէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՒԼԸ...
ԿԵԱՎՈՒՐԸ

Ցոյն պաշտօնակից մը, Բաբրիս, առջի օրուան իր խմբագրականին մէջ հետևեալը գրեր է.

«Ցոյն հասարակութիւնը սկսաւ հակակրիլ յոյն երեսփոխաններուն այն անարեբեռութեան ու չկատուբեան համար, զորս անոնք ցոյց կուտան ծուռաց ազգին վերաբերող են կարեւոր խնդիրներուն համար իսկ։ Մինչդեռ Հայ երեսփոխանները, չեն բողուր որ անցնի խնդիր մը, առանց անոր մասին իրենց կարծիքն յայտնելու եւ ի հարկին բողոքելու։ Պուլկարներն ալ Խորհրդարանին մէջ ատիքը չեն փախցրներ իրենց ներկայութիւնը զգալի ընել տալու, մինչդեռ Ցոյն երեսփոխանները կը լռեն են կարեւոր խընդիրներու առեն իսկ»։

Դրաւ պիտի բռնէի որ այս տողերը գրուած են մեր Հայ մէպուսներուն դէպուսմով։

Եթէ ազգասիրութիւնը ատոր պահանջը չըլլար, պիտի վութայի մինիմալ յոյն լրագիրը՝ մեր ալ դանդաղները յայտնելով մերինները հանդէպ։

Վերջապէս, ինչ կրնայ բլլալ պատճառը որ կ՛ստիպէ մեր պատգամաւորները ասպարէզէն հեռու մնալ, երբ ամէն օր կը տեսնենք որ ուրիշ ազգերու ներկայացուցիչները ամէն առիթ կ՛օգտագործեն իրենց ազգին ցաւերը ներկայացնելու համար։

Ինչո՞ւ համար մեր պատգամաւորները չեն ուզեր գործածել իրենց իրաւունքը։

*Ինչո՞ւ համար մեր պատգամաւորները չեն ուզեր ներկայացնել մեր ազգին ցաւեր

մը համար և թէ մեր յարգելի մեզուա-
նները պատճ են միաբէ այն պատրուա-
նութիւնը որ անհրաժեշտ է օրէնդիրի
մը։ Անտասելի հարց մը սրուն տասա-
սանան պատասխան տալ դժուարին է։
Բայց այդ չէ յուզուածիս լուսն նիւթը։
Ասկ գրութեամբ ես լոկ պիտի փորձիմ
ընթերցողներուս գաղափար մը տալ թէ
ինչ են Ընկերակցութիւնները, բան մը
զոր դուրկ չատեր գիտնալ կը կարծեն
ու չեն գիտեր սրչպէս, ինչպէս ան-
րիշ չատ մը լսեր սրունք ամեն օր կը
յիշեցնուին թերթերու մէջ և սրոնց
վրայ ընթերցող հասարակութիւնը հա-
գիւ հարեւանցի ծանօթութիւն մը ունի։

Ընկերակցութիւնը կարելի է հասու-
եալ կերպով սահմանել։

Նաս մը անձերու միացեալ գործակ-
ցութիւնը՝ որոշ նպատակի մը հասնելու
համար։

Ընկերակցութիւնները կրնան ըլլալ
քաղաքական, կրօնական, մարդասի-
րական, գրական, եւն. բայց ես կ'ուզ-
եմ մանաւանդ խօսքս քաղաքական
ընկերակցութիւններու մասին, սրոնք
միայն գոյութիւն ունին մեր մէջ և սր
ամենէն աւելի կրնայ չհասկրնալ ըն-
թերցողները։

Կարելի է ըսել սր մինչեւ Ֆրանսա-
կան մեծ յեղափոխութիւնը գրեա քաղա-
քական նպատակներու համար ընկե-
րակցութիւններ գոյութիւն չեն ունե-
ցած, քանի սր մինչեւ այդ թուականը
ներելի չէր ոեւէ ընկերակցութեան մը
պետական գործերու մէկտեղ ըլլալ։
1789ի Ֆրանսական յեղափոխութիւնն
էր սր առաջին անգամ հասկեց ընկե-
րակցութեան իրաւունքը։

1790 Նոյեմբերի օրէնքը կ'ըսէ.
«Քաղաքացիները իրաւունք ունին ի-
րենց մէջ ազատ ընկերակցութիւններ
կազմելու, պայմանաւ սր չարգեն բոլոր
քաղաքացիները կառավարող օրէնք-
ները։»

Ցաւալի է սր այդ թուականին չատ
մը հասկատեր քաղաքական ընկերակ-
ցութիւններ կազմուեցան, մանաւան-
թապէս Ժակոբէնները սրոնք չատ մեծ
դեր մը խաղացին ժամանակին դէպքե-
րուն մէջ։ 1791ի և 1893ի Սահմանադ-
րութիւնները կրկին հասկեցին ամեն
քաղաքացիներու գումարուելու և ըն-
կերակցելու իրաւունքը։

Այդ թուականէն առաջ, ինչպէս ը-
սինք, քաղաքական ընկերակցութիւն-
ները գոյութիւն չունէին ո՛չ թէ միայն
Ֆրանսայի՝ այլ նաեւ Եւրոպայի ուրիշ
երկիրներու մէջ։ Իրա՛ւ է սր Անգղիոյ
մէջ քլիւպներ կային, սակայն առանց
քաղաքական ձգտումներու և այդ քլ-
իւպներու օրինակէն օգտուելով՝ մեծ
յեղափոխութենէն քիչ առաջ։ 1785ին,
Օռլեանի դուքսը հաստատած էր
մէկ քանի քլիւպներ կազմուեցան Բա-
րիզի մէջ, ուր քաղաքականութեամբ
կը զբաղէին, սակայն ասոնցմէ ամենէն
կատածելով՝ ամենքն ալ փակուց
1787ին։

Սակայն 1889ին, հակիւ թէ Ազգա-
յին ընդհանուր ժողովը գումարուած էր,
անա՛ անմիջապէս հիմնուեցաւ Պրէթոն-
ներու քլիւպը, սր ապա Սահմանադ-
րութեան բաթեկամներու Ընկ. և Սպա-
տութեան և հաւասարութեան բաթե-
կամներու Ընկերութեան անունները ա-
ռաւ և վերջապէս կոչուեցաւ Ժակոբէն-
ներու քլիւպ։ Հակիւ կազմուեցան
նաև զանազան քաղաքական ընկերակ-
ցութիւններ իրենց որոշ ծրագիրներովը,
բայց ամենէն ծայրայեղը մնացին միշտ
Ժակոբէնները որոնց ազդեցութիւնը
վճռական եղած է յեղափոխութեան
ամբողջ տեւողութեան մէջտեղ, մինչեւ
Ռոպէսպիէռի մահը։

Այս քաղաքական մեծ ընկերութեան
մանակցած են յեղափոխութեան ամէ-
նէն կարկառուն դէմքերը որոնք յետոյ
իրարու թշնամի պիտի դառնային և
կատաղի և մահացու պայքար պիտի
մղէին իրարու դէմ։ Ժակոբէններու

ժողովը կը յաճախէին Մաւնիէ, Փէ-
թիոն, Սիէյէս, Վոլնէյ, Պառնաւ, Պա-
ռէր, Ռոպէսպիէր, Օրլէանի դուքսը,
Պուասի ա'Անկլա, Թալլեան, Լաֆա-
յէթ, Միրապօ, եւն.։

Ժակոբէններուն ներքին կազմա-
կերպութիւնը հետեւեալն էր. ունէին
նախագահ մը, դէպ-նախագահ մը, չորս
քարտուղար, սանակրեալ քննիչ, չորս
հսկող, մէկ գանձապահ, մէկ դիւա-
նապան, ամէնքն ալ եռամեայ քոէ-
արկութեամբ ընտրուած։ Կային նաեւ
հինգ քօմիթէներ, սրոնք՝ ներկայաց-
ման, բդրակցութեան, վարչութեան, տե-
ղեկագրութեան և հսկողութեան քօմի-
թէները։ Ինչպէս կը տեսնէք, կառավա-
րութեան մը չատ կնճռոտ էր այդ
կազմակերպութիւնը։ Ընկերակցութեան
մէջ ընդհանրապէս համար չատ խիստ
ձեւակերպութիւններէ պէտք էր անց-
նել։ Նոր ընկեր մը, ընդհանրապէս հա-
քէ, հարկ էր սր հետեւեալ երդումը
ընէր. «Կ'երդնում ազատ ապրիլ կամ
մեռնիլ, Սահմանադրութեան սկզբ-
բունքներուն հաւատարիմ մնալ, հնա-
զանդիլ օրէնքներուն և զանոնք յար-
գել ամբ, բոլոր կարողութեամբս ա-
նոնց կատարելագործութեան աշխա-
տիլ, համակերպիլ ընկերութեան սո-
վորութիւններուն և կանոններուն։»

Ժակոբէններու ժողովները նախ
սեղի կ'ունենային չաբաթը երեք ան-
գամ, յետոյ չորս անգամ և ի վերջոյ
ամեն իրիկուն։ Նախ և առաջ, ընկե-
րակցութիւնը նոր կազմուած ատեն,
միայն երեսփոխանները կը մասնակցէին,
բայց յետոյ, ուրիշ չատ քաղաքացիներ,
ընդհանրապէս զբգացած դասակար-
գէն, փաստաբան, բժիշկ, գրագէտ,
արուեստագէտ եւն. իրրեւ անդամ ըն-
դունուելուն։

Իր գոյութեան առաջին չրջանին,
այսինքն մինչեւ 1790ի կէսերը, Ժա-
քոբէններու քլիւպը, որ զանազան
տարբերէ և մանաւանդ Օրլէանի
դուքսին կուսակիցներէն կազմուած էր,
չունէր այն չարաչարութիւնը և կիզբա-
նոցումը զոր ետքէն ունենալու։ Իր
վարդապետութիւնները տարտամ ու
անորոշ էին, իր անդամները պարզա-
պէս սահմանադրականներ էին, առա-
ւել կամ նուազ տարբերութեամբ, ի-
րենց ձգտումներուն համեմատ։

Ա.յսուհանդերձ Ժակոբէններու
հայրենասիրութեան համբաւը հետզհետէ
կը մեծնար և չուտով պիտի դպային
իշխանութեան պատասխանելու պատճառ
կղերականներու և ազնուականներու
մեքենայութեանց դէմ, նոյնոր ընկ-
երակցութիւններ կազմելով, տրտփա-
կան կեդրոններ հիմնելով և թշնա-
միներուն դէմ հակազդեցութիւնը կրկնա-
[illegible]
չոյները այնքան սոսկալի դարձած էին սր ինքնաբերաբար նմանօրինակ ընկերակցութիւններ կազմուեցան Ֆրանսայի ամէն անկիւններէն և մասնց մեծագոյն մասը հաղորդակցութեան մեջ Բարիզի կեդրոնին հետ։

Մօտաւորապէս հաղարի կը հասնէին այդ մեծ ընկերակցութեան օժանդակ մանաճիւղերը, որոնք իրենց ներշնչումները կ'ընդունէին մայր կեդրոնէն։

Ֆրանսական մեծ Յեղափոխութեան ծանօթ պատմագրներէն Լամար Քինէ խօսելով Ժակոբէններուն մասին, կ'ըսէ. «Այսպէս, Յեղափոխութեան գաղափարները ամէն կողմ արձագանգ գտան հաղարաւոր քերան-
[illegible]
ներ կան և որուն կատարեալ կարու-
զութիւններովը հանդերձ՝ իր մարդ-
կերութիւններն ալ տեսնուեցան։ Բաւ-
մէլլի մեծ պարտութեան պատճառն ալ
նորէն այն Մէհմէտ Ալի փաշան է, ո-
րուն պատուաւոր տեղ մը արուած է
Իզմիէթ փաշայի գիրքին մէջ։ Ասոնք
ապացուցանելու համար հարկ չկայ յա-
յտարարութեան. հետեւեալ կարճատօ
ակնարկները բաւական են զանոնք
հաստատելու։ Միահաթ փաշա Ֆրան-
սերէն գիրքով մը հրատարակեց նրբ
Լամառն էր, որուն թարգմանութիւնը
Պոլիս լոյս տեսաւ մէջ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՐԻՒՄ.—Ցեղական հայրէն թերթ մը Դեկտ. 7 թիւ թերթին մէջ ծանուցած էր որ Զէյթունի գայմագամը, փախստականները ձերբակալելու պատրուակով, կարգ մը անմիւ անձեր ալ ձերբակալել տուած է: Այդ մասին հետեւեալ պաշտօնական հերքումը տպատարակուած է թուրքալեզու թերթերուն մէջ.—«Ինպիրը ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ Հալէպի կուսակալութեան հաղորդուելով քայարութեան ուշացեցաւ: Պատասխան առնուելուն թէ բոլորի առարկայ եղող ինդրոյն խնդութիւնը հետեւեալն է.—Մինչեւ Սարգիս գարնանուկը, չա՛տ մը անձեր, առար և բազմաթիւ կուսակիցներուն բնակած վերի թաղի բնակիչները դրդուելու նպատակով, պետութեան և միջին թաղի բնակիչներէն վրէժ լուծելու ձեռնարկեցին: Ուստի, հատնական նկատուած դէպքերնեն մը առաջքը առնելու և հակառակորդներուն զայրոյթը հանդարտեցնելու համար, բոլորքաղները միեւնոյն իրիկուն վար դրուելուն ասպիկանութեան տեղեակին մէջ: Թարէի ժողովին անդամներէն և տեղւոյն աղդեցիկներէն Բասիլոսեան Բաբա, տեսնելով որ ծանուցուած է իրեն վճարել տասանորդէն ունեցած պարքը, թէ կառավարութիւնը հատուար կը նկատէ հարուստ եւ ազգասէր և թէ ինք ու ընկերը չկրնալով կառավարութեան վրայ աղդեցութիւն բանեցնել իրենց չվարժուած կարգ մը պարագաներու հանդէպ գտնուած են, պատճառ եղած է որ այդ տեսակ ընդհարումներ ըլլան

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Դեկտեմբեր, 1909

Օտ. քօնսօլիտէ բացուեցաւ	Ղրշ.	103 13
» » ամէնէն վար	»	103 12
» » » բարձր	»	103 15½
» » գոցուեցաւ	»	103 12
Երկաթուղի բացուեցաւ	Ֆր.	217 25
» ամէնէն վար	»	217 12½
» ամէնէն բարձր	»	217 50
» գոցուեցաւ	»	217 12½
Ց. Մ. Պանքա	Լ. Օ.	20 30
Շիլքեթի Խույրէյէ	» »	39.
» » Համիտիյէ	» »	4 17½
Թրամվայ բաժնեթուղթ	»	8 45
» Ժուխտան	» »	4 45
» պարտաթուղթ	Ֆր.	483
Անատօլուի երկթ. բժնթղթ.	»	523
Պալիա Գարաւսըն	»	427

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Պէչլիք	103 20
Մէճիտիք	100
Մէճիտիե	108 8
» մանրադ	104 30
20 ֆրանքնոց	87 14
Անգլ. Ոսկի	110 6
Ռօլ Խմբագիրներ	90 20
20 մարքնոց	107 10
Ռուպլի	8 62

ԹՈՂ ԿԱՐԴԱՆ

ԱՆԱՒՈՐԻ ՀՈՏԸ ՈՒ ՀԱՄԸ ԱՌՆՈՒԱԾ

ՄՕՐԻՒԻ ՁԿԱՆ ԻՒՂ

Huile de Foie de Morue Désodorée

Թէեւ չատեր Մօրիւի ձկան իւղին կազդուրիչ յատկութիւններէն օգտուիլ կ'ուզէին, սակայն անոր ամենախոժ համէն ու հոտէն զարհելով չէին կրնար զօրծածել. ուստի այժմ նոր մեթոտով մը իրը բաղադրութեան առնուց վնասելու, այդ անախորժ հոտը ու համը ջնջուած է, այնպէս որ ամենէն փափուկ ստամոքսներն իսկ կրնան զայն մարսել:

Վատահ բլլալու համար ամէն օր կրնայ Դեղարանիս մէջ փորձել:

Կազդրնասեղին Պոլիս, Պահչէ-Գաբու, Համիտէ սէպիլի դէմ Աբիկ իւթիճեան Դեղարանը և Գալաթա-Գիւղ օդային Կազիընկերութեան դէմ ՏՐԴԱՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ դեղօրէից վաճառատունը:

Պոլսոյ և գաւառներու ամէն հանրածանօթ դեղարաններու մէջ կը գըտնուի:

Պոլսոյ մէջ 100 տուճնոց չիշեր հինգ ղրուշի կը ծախուին: 90—41

ՕՏԻԼ ՃԱՆԻԿ

Ա. ՔԷՕՄԻՒՐՃԵԱՆ, ՍԱՄՍՈՆ

Մամախ մեծ պորտային վրայ նոր կառուցուած Ուղևորներու գոնակնակութիւնը նորաշատուած է:

Banque Russe

POUR LE COMMERCE ETRANGER

ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

ԱՌԺԱՄԵԱՑ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Կալաթա, Վոյվոտա փողոց, Ասալէ Խան

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Կալաթա, Վոյվոտա փողոց
Օսմանեան Կայս. Պանքային դիմաց

ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԸ Ի ՄՕԱՄՊՕԼ

Սուլթան Համամ

ԿԵՆԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի Ս.ԲԵՂԵՐՊՈՒՐԿ

Հիմնուած 1871ին

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 30,000.000 ՐՈՒՊԼԻ

ՄԱՄՆԱՁԻՒՂԸ

Ի Բարիզ, Լոնտոն, Ձենովա

ՄԱՄՆԱՁԻՒՂԸ Ի ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ազբերման, Ալթանկէլ, Աստրախան, Բագու, Եկատերինոսար, Էլիզապէթգրատ, Բէլբօյ, Բիւեզ, Բաղօճ, Բրեմինսկ, Մոսկուա, Նիքօլայէֆ, Նիժնի-Նովկօրօտ, Նովօրօսիսք, Նիքօլայէֆ, Օռէաս, Օմսք, Բեւմ, Բօլղօվա, Ռիկա, Սարաթօֆ, Սիմպիրսք, Սիմֆերօպոլ, Թօմսք, Թիւմէն, Վլլիքի-Ուսմուգ, Վիաթքա, Վօլգսկա, Վօսկէսէնսք.

Պանքայի և Սակարանի ամէն տեսակ գործառնութիւններ կ'ընէ: Ապրանքի վրայ դրամ փոխ կուտայ: Ցանձն կ'առնէ ապրանքներ ծախել յանձնառուներէ:

Նպաստաւոր պայմաններով վարձու կուտայ ՍԷՖԹՕ դրամարկղեր, որոնք ամէն ապահովութիւն կ'ընծայեն:

ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՏՈԿՈՍՈՎ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԶՈՒԼԱՐԱՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ԳՐԻԳՈՐ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՊԱՊԸ ԱԼԻ, ՃԸՂԱԼ ՕՂԼՈՒ ԵՕԳՈՒՇՈՒ, Կ. ՊՈԼԻՍ

Երեսունըվեցերորդ տարիներէ ի վեր հիմնուած այս Զուլարանը վերջերս Եւրոպայէն կատարելագործուած նոր մեքենաներ բերած է եւ պատրաստ է, առաջուան պէս, Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Յունարէն, Երրայեցերէն, Գուլկարերէն եւ Հապեշերէն տառեր ձուլել: Ձոխ տեսակ մասնաւորապէս Հայերէն տառերու: Զուլարանիս սեփականութիւնն է Ձաճիկ Աւտմեանի փորագրած կաղապարները՝ Աւտմեան գեղեցիկ տառերու համար: Ձոխ տեսակ նոյնպես եւ Թուրքերէնի, ինչպես նաեւ մասնաւոր տառեր Արաբերէնի եւ Պարսկերէնի համար:

Տառերու բաղադրութեան եւ պատրաստութեան համար մեծ խնամք կը տարուի: Տոկունութիւնն ու գեղեցկութիւնը երաշխաւորուած:

Բացի տարիե ի վեր Զուլարանս մասնաճիւղ մըն ալ Գահիրէի մէջ ունի, որ բացի Եգիպտոսէն՝ գործառնութեան մէջ է Թունուզի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի հետ:

Գաւառներեն յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին եւ կը կատարուին խնամով:

Փափաղողներուն տառացուցակներ կը ղրկուին:

ԽՒՏՍ ԶԱՓՈՒՈՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

☞ *Ինչ օրէն հրապարակագիտի եղեր նաեւ բոլորովին նոր տեսակ կաղապարներու վրայ ձուլուած 16 փունջ բուրերեն գեղեցիկ տառեր:*

☞ *Երկար տարիներէ ի վեր սոյն Զուլարանին պատասխանութեան մէջ գտնուող խաչիկ աղա Ագթերեան (Պապա խաչիկ) ալ եւս սոյն հաստատութեան մէջ չի ծառայեր:* 50—43

Սմիւռնայի Օսմանեան Երկաթուղի

ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՅՑՈՎ Հայտարարութեան եւ Բեւեռիի միջեւ երթեւեկող կառախառնուրդներու

1909 *Սեպտեմբեր* 20 (Ն. Տ.)էն սկսեալ

		Ա.ՌՏՈՒ								ԵՐԹ	Իրիկուն						
Կամուրջ	մ.	11 30	12 32	12 32	2 22	3 05	4 30	5 49	6 43	7 45	8 52	9 53	10 33	11 11		11 58	1 18
Հայտար-Փաշա	ժ.	11 50	12 52	12 52	2 42	3 25	4 50	5 39	7 03	8 05	9 12	10 13	10 53	11 31		12 18	1 38
	մ.	11 54	12 58	1 22	2 50	3 33	4 55	5 47	7 08	8 16	9 16	10 18	10 58	11 36	11 43	12 26	1 43
Գըզըլ Թօփրագ	»	12 02	1 06	— —	2 58	3 40	5 03	5 55	7 16	8 25	9 24	10 26	11 06	— —	11 51	12 34	1 51
Ֆէնէր Եօլու	»	12 05	1 10	1 33	3 01	3 44	5 06	5 58	7 19	8 30	9 28	10 29	11 09	— —	11 54	12 37	1 54
Կէօզ Թէփէ	»	12 09	1 14	— —	3 05	3 48	5 10	6 02	7 23	8 36	9 32	10 33	11 15	— —	11 58	12 41	1 58
Իբէնճէզլը	»	12 14	1 19	1 48	3 10	3 53	5 14	6 06	7 27	8 42	9 36	10 38	11 18	— —	12 01	12 45	2 02
Պօսթանճը	»	12 20	1 25	2 13	3 16	3 59	5 21	6 12	7 33	8 51	9 42	10 46	11 24	11 52		12 51	2 08
Մալթեփէ	»	12 28	1 35	2 17	3 23	4 08	5 29	6 19	7 42	9 04	9 50	10 56	11 31	12 —		1 01	2 16
Գարթալ	»	12 39	1 45	2 27		4 18	5 38		7 52	9 19	10 01	11 06		12 10		1 11	2 26
Բէնտիկ	»	12 46	1 52	2 37		4 25	5 45		7 59	9 29	10 08	11 13		12 16		1 18	2 33

		Ա.ՌՏՈՒ								ԴԱՐՁ	Իրիկուն						
Բէնտիկ	մ.	11 41	12 30	1 15	1 55	2 38	— —	3 42	4 54	— —	7 21	8 44	9 50	10 40	— —	— —	12 44
Գարթալ	»	11 48	12 37	1 22	2 02	2 45	— —	3 53	5 01	— —	7 29	8 51	10 02	10 47	— —	— —	12 51
Մալթեփէ	»	11 57	12 46	1 32	2 12	2 55	3 37	4 09	5 10	6 31	7 40	9 01	10 16	10 57	11 44	— —	1 01
Պօսթանճը	»	12 05	12 54	1 40	2 20	3 02	3 45	4 20	5 19	6 39	7 48	9 09	10 27	11 05	11 53	— —	1 09
Իբէնճէզլը	»	12 15	1 03	1 50	2 29	3 12	3 55	4 30	5 28	6 48	7 57	9 19	10 36	11 16	12 03	12 44	1 18
Կէօզթէփէ	»	12 19	1 07	1 54	2 33	3 16	3 59	4 34	5 32	6 52	8 01	9 22	— —	11 20	12 07	12 48	1 22
Ֆէնէր Եօլու	»	12 23	1 12	1 58	2 37	3 20	4 03	4 39	5 36	6 56	8 05	9 27	10 45	11 24	12 11	12 52	1 26
Գըզըլ Թօփրագ	»	12 26	1 15	2 01	2 40	3 23	4 06	4 43	5 39	6 59	8 08	9 30	— —	11 28	12 14	12 55	1 29
Հայտար-Փաշա	ժ.	12 34	1 22	2 09	2 48	3 30	4 14	4 52	5 47	7 07	8 16	9 38	10 54	11 36	12 22	1 03	1 37
	մ.	12 39	1 27	2 14	2 54	3 35	4 19	5 04	5 52	7 12	8 20	9 43	11 45	11 43	12 27	1 08	1 43
Կամուրջ	ժ.	12 59	1 47	2 34	3 14	3 55	4 39	5 24	6 12	7 32	8 40	10 03	11 35	12 03	12 47	1 28	2 03

ՊԱՏՄԱՆԻ «ՀԱՑՐԵՆԻՔ»ի

Բաժնեգիրները վճարելի են լայարձակապէս կանխիկ: — Ջնորդուած բաժանորդագրութիւնը խոկոյն կը դադրըլին: — Դրամի ուղարկման լաւագոյն միջոցն է ՄԱՆՏԱ—ԲՕՍԹԸ: — Դրամի վախարէն նամակագրուիլ ալ կ'ընդունուի՝ 105 ղ.ի նամակագրուիլը 100 ղ.ի հաշուով: — Դրամի ուղարկման ծախքերը բաժանորդագ կը պատկանին: — Թերթին պաշտօնական ատացագրին վախարէն եղած վճարումները միայն օրինաւոր են: — Ամէն տեսակ անհատական կամ չունա վերաբերող ծանուցումներ վճարումով են և առանձինն կը սակարկուին: Զրի են միայն հանրօգուտ հրատարակութիւնները:

DEUTSCHE BANK

ՏԷՕՉԷ ՊԱՆՔ

ՊԷՐԼԻՆ

Հիմնեալ 1870ին

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	Մարք 200,000,000
Պահեստք ի վերջ 1908ի	103,699,000
Շահաբաժինք 1899էն 1903, 11%, 1904էն 1908 12%	

Մանաճիւղք՝ Պրէմէն, Տրէզդէն, Ֆրանքֆօրդ, Համպուրգ, Լայպցիկ, Միւնխէն, Լոնտոն, Նիւրեմպէրգ, Վիսպատ:

Մանաճիւղ ի Կ. Պոլիս:

Գլխաւոր կեդրոն Կալաթա, Վոյվոտա փողոց, 25-27, Անատօլուի երկաթուղիի ընկերութեան պաշտօնատունին մէջ (որ չունեցող վրայ է):

Գործակալութիւն Պոլսոյ կողմը, եւ առժամեայ գրասենեակ Տօրչեստէրեան, Պաամաճեան Խան, Ասլիր էֆ. Քիմիկեանէ փողոց:

Մնառակը բաց պիտի բլլայ ժամը 9ուկէսէն 4, ուրբաթ օրերը 9ուկէսէն 1:

Տէօյչ Պանքին Կ. Պոլսոյ մանաճիւղը կ'ղրկուի ամէն տեսակ Պանքայի գործողութիւններով:—Հաշուընդհացիներ կը բանայ: Ի տես կամ պայմանով վճարելի գումարներ կ'ընդունի: Հաշուընդացով փոխառութիւն կ'ընէ եւ բաշխաւորութեան փոխարէն:— Թուղթեր կը վաղէ:— Ներքին գաւառներու եւ արտասահմանի ամէն կարեւոր հրապարակներու վրայ չէք եւ փոխանակելի կը գտնէ ու կը վաճառէ:— Կուտայ վարկի նամակներ, վճարման հրամաններ, ԹՂ՝ գրով եւ ԹՂ հետազրով, աշխարհի ամէն կարեւոր հրապարակներ վրայ:— Ամէն երկիրներու մէջ կը դանձէ մուրհակներ ու առ՝ ելիքներ:— Ապրանքներու ներածման համար վարկ կը բանայ առևտրական Թուղթերով:— Կ. Պոլսոյ և օտար Սակարաններու մէջ արժեթուղթեր կը գնէ ու կը վաճառէ:—Արժեթուղթեր ի պահ կ'ընդունի:

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1831 Մարս 20ի Կայս. Ուխազով արտօնեալ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեդեսպուրկ

Ընկերութեան ապահովը, Մեծ Մոռսկայա 27

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	187,322,000 »
1907ի հասոյթ	83,232,000 »
1881էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է	581,115,000 »

Ընկերութիւնը չատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհի, ծովային վտանգներու և ամէն տեսակ արկածներու դէմ, կեանքի բաժնեգրութիւններ անմրցելի և բոլորովին անհամեմատ, անկասկած պայմաններ:— Նաև, երկաթուղիով և չոգենաւով ճամբորդութեանց արկածներու և նոյն իսկ ապահովագրութիւններ: Դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ագաթան խան, Վոյվոտա փողոց, Գալաթիա, Պոլսոյ Գործակ. Ասլիր էֆ. փողոց, Տիլսիզ Զաւէ Խան, Թիւ 26, Դ. ԱՐԱԳԵԱՆ Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին

Ա. ՀԵՒՐՄԻՒԶ

ՆՈՐ ԲԵՄ

Վարչութեամբ ՏԻԳԻՒՆ ՍԻՐԱՆՈՇԵՑԻ

«Հայրենական Տուն» Սիւեզմանի 4 արարով նշանաւոր առամբ պիտի ներկայացուի այս գիշեր Օրթագիւղի Բարեսիրաց Թատրոնին մէջ:

«Բամէլիալարդ Տիվին» Ազգքանդր Տիւմա որդւի հռչակաւոր առամբ պիտի ներկայացուի ուրբաթ գիշեր, Բեյա, Վարիետէ Թատրոնին մէջ: Տոմսակները կը ծախուին ամէն օր Թատրոնին կից:

ՏՈՓԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԻՏ

Ականջի, Քիթի ու Կոկորդի Հիւանդութեանց

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ մինչեւ ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած Էլեքտրական ճառագիթներու միջոցով կը բուժէ խուլութիւնը, ականջի խժալը, գլխու հինցած ցաւերը, գլխու պռոյտը, վերջապէս ականջի, քթի, կոկորդի, բերնի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները: Քթի, երեսի վրայ եղած սեւնուքիւնները, առանց գործողութեան, մասնաւոր մեթոտով կը չակէ ու գլխու ու վիզի վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ: Կոկորդի հիվանդները (պատմիճք) կը հանէ առանց արիւնահեղութեան, իր մասնաւոր գործիքովը: Կը գտնուի ամէն օր, մինչեւ կէս օր Պահչէ Գարու, Համիտէ Սկալիի դէմ, Արիկ Իւթիւճեան դեղարանը, իսկ կէս օրէ վերջ Բերա, Շիտակ Ճամբան, Թապսալի Ֆրանս. Հիւանդանոցին դէմ, Թիւ 41 տունը: Հինգշաբթի օրեր իր տունը դիմող ամեն հիւանդները, իսկ վճարեալ աղքատները միւս ծրի կը դարմանէ: 50—46

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 ՕԳՍ. 2/14 ԵՒ 1320 ՍԷՖ. 20 ԹՈՒՆԱԿԻՐ ՖԷՐՄԱՆՈՎ

Դիմել Ընկերութեան կեդր. Գրասենեակը, Գալաթիա Նաղը Խան, Հէզարէյ փողոց, Թիւ 14, Քօնքերթիով վճռառատան դիմաց կամ հետեւեալ հաստիներուն:

Պոլիս, մասնաճիւղ Օաժ. կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ:	Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի:
» Մ. Ի. Սաաօք, Շէյխ-իւլ-Իսլամ Խան, Պահչէ Գարու Թիւ 10:	Բերա, Մասնաճիւղ Օաժ. կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց:
» Ապափ պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց:	Շիշլի, Մ. Է. Ռօսի, Պէօյիւքտէրէ Ճաատեսի, Թիւ 137:
» Պ. Մ. Սյմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ Պահչէ Գարու, Իրմիր փողոց:	Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրճանց, Թիւ 12 Թիւնէլ Խան:
Գատըգիւղ, Ալէքսանդր Ալէքսիատա Շուշկալի հրապարակ:	Մեծ Կղզի, Բէսօզլ էֆ.:
» Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա Ճաատէսի.	Մարմարիւղ Մ. Ա. Անկելիատս. կայսրանի հրապարակ.
	Սան Սթեֆանօ, Քէչէճեան էֆ.:

Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

Ժ. ԿՐՈՒՎԷԼ, Հ. ԱՐՔԱՆՊՈՒՐ ԵՒ ԸՆԿ

ԹԱՐԹՂ

ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՄԲ

ՋԵՌՈՒՑՈՒՄՔ. ՀՈՂՄԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. ՋՐՀԱՆՆԵՐ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

ՄԻԱԿ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՈՐՇԱԿԱԼ

ՄԻՐԶԱ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԵԼԵԿՏՐԱՄԵՔԵՆԱԳԷՏ ՁԱՐՏԱՐԱՊԱԳԷՏ

Կիւմիւշլիւ-խան, Թ. 6, Գալաթա

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

ԱՆՃ ՓԻԹՈՒ

ՁԴ.

ՊԱՍՔԻՅԼ

Իր սրճին մէջ դիակած նոպատասական մը պէս, եղած անկէն ասկն ասկն հրացանի հարուած մը կը քաշէր՝ պարապմս խլեցի հանդարտութեան համար, վասն զի դէմը պատի ու փայտի կոպտներ կային միայն. բայց յայտնի էր որ այս բանը հաճոյք կը պատճառէր հայր Պիլօյի, որ կը զոչէր ըրկեն.

—Ձի քաշե՛ս, ծոյլ, չի քաշե՛ս:

Փիլմու ալ իր կոզմէն, հայր Պիլօյի հանդարտեցնելու համար, փոխանակ աւելի զրգռելու, կը զոչէր.

—Այրպես երեւան մի՛ ելլեր, հայր Պիլօ:

Եւ կամ՝

—Զգուշացիր, պարոն Պիլօ, ես քաշուելիկը, ան՛ որ ինդանօթը ձեր գոզմը կը քաշէ, կայծհանը կը ճանչէ:

Եւ հալիւ թէ Փիլմու այս հնուտաւոր սոխեմոլ ապտրուն խօսքերն լսած էր, ինդանօթաձգութիւնը կամ հրաձգութիւնը կը սկսէր և ռումբը ճամբան կը մաքրէր:

Հակառակ անոր բոլոր պատուէրներուն, Պիլօ այժմ և չարժուէր հրաչքներ կը գործէր, թէեւ ամենքն ալ ի գուր: Զկարենալով արիւնը թափել, թէև ասոր յանցանքը իրը չէր, քրանք կը թափէր յորդառատ:

Փիլմու ասոն անգամ բանկ անոր կրնացին քղանչքէն և գնային պահեցուց զայն՝ հակառակ իր կամքին, ճիշդ այն բոպէին որ գնդակ մը պիտի չախսէր:

Բայց Պիլօ միշտ կը վերականդնէր ոչ միայն Անթէի պէս առաջնորդել աւելի նշոր, այլ նաև նոր գաղափարով մը:

Երբեմն այդ գաղափարն էր ուղղակի կամաբրջին վրայ երթալ և կայծինով կարել չղթաները բանող գերաններն, ինչպես որ լրած էր ութդին:

Ա.ր.ջապէս ապահովութեան քեզմնաւոր երեւակայութիւնը վերջին գաղափար մը ծնաւ:

Թնդանօթին քով վազել գոչելով.

—Սա՛յլ մը, սա՛յլ մը:

Փիլմու խորհեցաւ որ լաւ բան մը լսած պիտի ըլլայ երբ կրկնապատկուի: Ուստի ինքն ալ Պիլօյի հետեւէն վազեց պռաւելով.

—Երկու սա՛յլ, երկու սա՛յլ:

Անմիջապէս ժողովուրդը սասլ սակ բերաւ:

—Յա՛րդ ուչոր խո՛տ, գոչեց Պիլօ:

—Յա՛րդ ու չոր խո՛տ, կրկնեց Փիլմու:

Եւ անմիջապէս առնուած երկու հարիւր հազի խուրձերով չոր խոտ եւ յարդ լերկին:

Ամենք ալ չորցած ալը դիակցին պատպարանելու վրայ,

Հարկ եղաւ պռոյտ թէ պէտք եղաձգին սասն անդամ աւելի եր իրենց բեռնած: Մեկ ժամուան մէջ այնքան խոտ դիզուեցաւ որ, բարձրութիւնը կրնար Պասթիլի հաւասարիլ:

Պիլօ յարդ ըսացած սալի մը թեւաձիներուն մէջ մտաւ, բայց վոխանակ քաշելու, սկսաւ առաջ քշել:

Փիլմու ալ նոյն բանն ըրաւ՝ առանց դնանալու թէ ինչ կ'ընէ, բայց խորհելով որ ալեկ էր ազատականին բռնել:

Էլլի և Հիւլէն հակցան թէ Պիլօ ի՛նչ կը պատրաստէ. իւրաքանչիւրը մեկմեկ սալ սասն և գաւիթը փչացին:

Հալիւ թէ սեմն անգոր էին, թնդանօթաձգութիւն մը դիրնք դիմաւորեց. կը լսուէր որ ռումբերն ու գրնդակները սուր ալմուկով մը կուգային կը խրէին յարդին կամ սալին տախտակներուն կամ անլուներուն մէջ: Բայց պաշտպաններէն ոչ ոք վիրաւորուեցաւ:

Այս առաջին գործակալութիւնը անցնելուն պէս, երկու երիք հարիւր հրացանի հարուած աթակուեցան, սայլերը քշողներուն հասնելէն որոնք այս պաշտպանութիւնէն օգտուելով, գային անդաստանի կամուրջին առ:

Հոն Պիլօ գրպանէն կայծհան մը ու կառ մը արկի հանեց, թղթի կտորի մը մէջ քիչ մը վառօդ դրաւ և վառօդը բռնկցուց:

Վառօդը թուղթը բռնկցուց, թուղթն ալ յարդը:

Իւրաքանչիւրը կառ մը բռնկած խոտ առաւ և չորս ասչկոնները միանգամայն սկսան վառիլ:

Կրակը մարելու համար դուրս կելլել պէտք էր. դուրս ելլողին ալ մահը անխուսափելի էր:

Բոլը կամուրջին տաքաւ, իր սուր սկսանները վայրը խածաւ և օձապոչայա սկսաւ տարածուիլ առաջնէներուն երկայնքը:

Ուրախասիտան աղաղակ մը վրիժառ դաւիթէն և ամբողջ Սէկոյ-Անթուան արուարձանը այդ աղաղակը կրկնեց: Աչառարներուն ծայրէն ծուխ կ'ելլէր: Կը հասկցուէր որ պաշարեալներուն համար օրհասական բան մը տեղի կ'ունենար:

Սրդարև չղթաները կարմրելով՝ քանկանցան: Կամուրջը վար լինիու կէս խորտակուած ու կէս այրած, ծխաղունչ ու ճարճատուն:

Չրհանկիրները վազեցին իրենց Ջրհանները: Կառավարիչը հրամայեց որ կրակ ընեն, բայց էնվալիանները մերժեցին:

Միայն Ջուլկերիացիները հնազանդեցան: Բայց Ջուլկերիացիները թնդանօթներ չէին, հարկ եղաւ թնդանօթները չգործածել:

Ընդհակառակն Ցրանսացի պահակները, տեսնելով որ թնդանօթները չեն գործեր, իրենց թնդանօթները տեղաւորեցին, և անոնց կրծորդ առաջը վանդակաձեւ խորտակեց:

Կառավարիչը դղեակին սարահարթին վրայ ելած էր՝ տեսնելու համար թէ խորտակուած օգնութիւնը կը հասնէր մի, երբ յանկարծ տեսաւ որ բոցերէ չբլլատատած է: Այն տեղն էր որ չատպատ վար իջած և հրամայեց թնդանօթաձիգներուն որ կրակ ընեն:

Էնվալիաններու միաժամը կատեցան գնդակը: Վանդակապրան խորտակուելովը հասկցաւ որ՝ ա՛լ ազատում չկար:

(Շարունակելի)